༄༅། ཧོར་ཆོས་རྗེ་དང་མདོ་ཁམས་ཧྲེ་ཧོར་ཡུལ་གྱི་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་དཔྱད་པ།

སྒྲོལ་མ་ཆོས་སྐྱིད།

ནང་དོན་གནད་བསྡུས། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་དུས་སུ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་བཞེངས་པ་ནས་ད་བར་ལོ་ངོ་སུམ་བརྒྱ་ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད། རྩོམ་འདིར་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་འདི་བཞེངས་གྲུབ་ཡོང་བའི་མདོ་ཁམ་ཧྲེ་ཧོར་ཡུལ་གྱི་ཆོས་སྲིད་རྒྱབ་ལྗོངས་ལ་དཔྱད་པར་བརྒྱུད་ནས། ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་བོང་ཉིད་ཀྱི་འབྲུངས་འདས་ལོ་ཚིགས་བཅས་ལ་ཞིབ་ཏུ་དཔྱད་དེ་ལོ་རྒྱུས་གུང་དུ་བསྒྲིགས་ཡོད། དེ་ནས་ཧོར་ཆོས་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་གྱི་བགྲངས་ཚུལ་ལ་དཔྱད་ནས་བཞེངས་གྲུབ་བྱུང་བའི་གནད་དོན་དག་རེ་རེ་བཞིན་དུ་བརྗོད་ཡོད་དོ། །

བརྡ་ཚད་གཙོ་བོ། ཧྲེ་ཧོར། ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས། ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ།

གླེང་གཞི།

ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་ཞེས་པ་ནི་མདོ་ཁམས་ཧྲེ་ཧོར་ཡུལ་གྱི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཡིན་པ་དང་། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་སྐབས་སུ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་(1617-1682)སློབ་མ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་(1668-1746)ཀྱི་ཕྲིན་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། ལོ་རྒྱུས་སུ་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་སོགས་རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱིས་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་ལ་གཟིགས་སྐྱོང་ཆེན་པོ་མཛད་སྒྲོང་བ་དང་། པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་དང་ཡང་འབྲེལ་ལམ་བྱུང་ཡོད་པས། ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་ནི་མདོ་ཁམས་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་ལོ་རྒྱུས་སུ་གོ་གནས་གལ་ཆེན་ཟིན་

ཡོད་པ་སྨོས་མ་དགོས། དེ་ལྟ་ནའང་། འདིའི་སྐོར་གྱི་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་དཀོན་པ་སོགས་རྒྱུ་རྐྱེན་དུ་མའི་དབང་གིས། ད་ལྟའི་བར་དུ་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་གནས་བབ་སྐོར་གྱི་དཔྱད་འབྲས་ཙུང་ཞུང་ལ། ལྷག་པར་དུ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་སྐུ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས་དང་མཛད་པ་ཕྲིན་ལས་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་དཔྱད་པ་བགྱིས་པ་ཕལ་ཆེར་མེད་པས། འདིར་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་སྐུ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་གཞིགས་ནས། ཏྲེ་ཧོར་ཡུལ་དུ་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱབ་ལྗོངས་དང་། ཇི་ལྟར་བྱུང་ཚུལ། ཕྱིས་ཀྱི་གནས་བབ་བཅས་ལ་དཔྱད་པ་བཏང་བ་བརྒྱུད། དུས་སྐབས་དེར་མདོ་ཁམས་སུ་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་དར་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཡུལ་དེའི་མི་རིགས་ཕན་ཚུན་བར་གྱི་རིག་གནས་འབྲེལ་འདྲིས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སོགས་ལ་ཁྱེངས་སྐྱེ་གསར་པ་ཞིག་ནས་བལྟ་བའི་ཐབས་ལ་འབད་པར་བྱའོ། །

དང་པོ། ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པའི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་རྒྱབ་ལྗོངས་ཀྱི་སྐོར།

༡༽ ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་དང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་འབྲེལ་བ།

ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་གྱི་ཆགས་ཡུལ་ནི་ཏྲེ་ཧོར་ཡུལ་ཡིན་ཏེ། ཏྲེ་ཧོར་ཞེས་པ་ནི་ཏྲེ་ཤོད་ཡུལ་དང་ཧོར་རྒྱུད་གཉིས་ལས་ཟུང་དུ་འབྲེལ་བ་ལས་བྱུང་བར་འདུག[1] ཏྲེ་ཤོད་ནི་མདོ་སྨད་ཤོད་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་ཡ་གྱལ་ཞིག་ཡིན་ལ། ས་སྐྱ་པ་སྐབས་དང་དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་སྐབས་སུ་ས་ཁུལ་འདིར་ཧོར་གྱི་བུ་རྒྱུད་བུ་དྲུག་བྱུང་བ་ལས་ལྔས་དཔོན་ས་བཟུང་བས་དེ་ལྔ་ལ་ཧོར་སྲས་དཱ་ར་ཁག་ལྔ་ཞེས་གྲགས། ཏྲེ་ཤོད་ཀྱི་ཡུལ་འདི་ཧོར་རིགས་སྡེ་དཔོན་གྱིས་བསྐྱངས་པས་ཧོར་ཁོག་ཀྱང་ཟེར།[2] ཧོར་སྲས་དཱ་ར་ཁག་ལྔ[3] ནི་ཧོར་རྒྱུད་ཡུལ་དཔོན་ལྔས་བཟུང་བའི་མངའ་ཁོངས་ཁག་ལྔ་ལ་འཆང་གོ་སྟེ།

---

[1] ཧོར་ཞེས་པར་བོད་ཡིག་ཏུ་གོ་བ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་མོད། སྐབས་འདིར་སོག་པོར་གོ་དགོས།

[2] ཏྲེ་ཤོད་ཡིན་པས་ཏྲེ་དང་། ཧོར་གྱི་སྲས་རྒྱུད་སྡེ་དཔོན་རིམ་པས་སྐྱོང་བས་ཧོར་ཏེ། ཏྲེ་ཧོར་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་བྱུང་ཞེས་འཕོད་དེ། 《དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ།》 པོད་དང་པོ། ཀྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1995ལོ། ཤོག་གྲངས་3པར་གསལ།

[3] དཱ་ར་ཞེས་པ་ནི་སོག་སྐད་དུ (ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ)daruG_aཡིན་ཏེ། འགོ་པའམ་དཔོན་པོར་གོ Ferdinand D. Lessing et al., *Mongolian-English Dictionary*. Berkeley: University of California Press, 1960; reprint, with supplements, by Mongolia Society of Bloomington, Indiana, 1973.約 45, 000 項目. 第 234 页. ཧོར་སྲས་དཱ་ར་ཁག་ལྔ་ནི་རྒྱ་ཡིག་ཏུ“康北五霍尔”“霍尔五大地方官”“霍尔五大土司”བཀོད་འདུག 林信华:《淹没在藏文化汪洋中的康北霍尔部落》, 载《康定民族师专学报》, 2004(4), 第 21 页。

དེང་དུས་ལྟར་ན་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་སྐྱོང་ཁུལ་ཁོངས་ཀྱི་ཧོར་ཁོག་ལྷ་སྡེ། བྲག་འགོ་དཀར་མཛེས། རྟའུ། ཏྲེ་བོ།[1] སྟོང་འཁོར་ཞེས་དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་དུ་གསལ།[2] ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་བཞེངས་པར་གྲགས་པའི་ཧོར་གྱི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ནི་ཧོར་སྲས་དྭ་ར་ཁག་ལྔས་བཟུང་བའི་ཏྲེ་ཧོར་ཡུལ་དུ་ཆགས་ཡོད་པས་ཧོར་གྱི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཞེས་གྲགས།

དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་སྤྲོལ་ཕྱིས་ནས་འཇམ་མགོན་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་ཐུགས་ལས་འཁྲུངས་པའི་སློབ་བརྒྱུད་རྣམས་ཀྱིས་རི་བོ་དགེ་ལྡན་པའི་ལུགས་དེ་དབུས་གཙང་ཁུལ་དུ་དར་སྤེལ་བཏང་། དེ་ཡང་ཁམས་ཁུལ་དུ་རྗེའི་སློབ་མ་སྨད་ཤེས་རབ་བཟང་པོས་ཆབ་མདོར་བྱམས་པ་གླིང་བཙུགས་པ་ནས་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་ཡོངས་སུ་སྨིན་པའི་འགོ་ཚུགས་ལ། རྒྱལ་དབང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོས་ཁམས་སྟོའི་ཡུལ་དུ་ལི་ཐང་དགོན་བཏབ་པས་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའི་ལྟ་བ་ཡང་ཁམས་སྟོའི་ཕྱོགས་སུ་དར་འགོ་ཚུགས། བར་སྐབས་གུ་ཤྲི་ཧན་གྱིས་ཁམས་ཁུལ་དུ་དཔུང་འཇུག་བྱས་པ་ནས་རིམ་བཞིན་དུ་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་གཅིག་གྱུར་གྱི་ཚུལ་གྱིས་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་སྲིད་འོག་ཏུ་དྲིལ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་བ་མཆོག་ནས་བཟུང་ཁམས་ཀྱི་ཡུལ་དུ་དགེ་ལུགས་པ་དར་རྒྱས་སྔར་ན་མེད་པ་བྱུང་། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ནི་དུས་སྐབས་དེར་བཞེངས་པའི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་ཡིན་ལ། དུས་རིམ་འདིར་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་རླུང་ལྟར་གྲགས་པའི་འབྲས་རྟགས་དོད་པོ་ཞིག་ཡིན།

ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ནི་སློབ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཐད་ནས་སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་བདག་པོ་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་ཞལ་སློབ་ཡིན་པ་དང་། རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་ཐད་ནས་ཁོང་ནི་ཡོན་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཏྲེ་ཧོར་ཡུལ་དུ་བསླེབས་པའི་ཧོར་དཔོན་གྱི་རྒྱུད་པ་དངོས་ཡིན་པས། བཞེངས་མཁན་གང་ཟག་རང་སྟེང་ནས་དགོན་པ་འདི་འདྲ་ཞིག་བཞེངས་པ་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་ཡོངས་སུ་སྨིན་ཡོད་ཚུལ་མངོན་སུམ་རེད། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པར་དམིགས་བསལ་གྱི་ནུས་པ་ཆེར་ཐོན་ཏེ། ཧོར་ཆོས་རྗེས་དགོན་པ་སྔར་མེད་པ་གསར་བཞེངས་སམ་སྔར་མེད་པ་ཉམས་གསོ། སྔར་ཡོད་པ་རྒྱ་བསྐྱེད

---

[1] ཏྲེ་བོ་ལ་ཏྲེའོ་དང་གྲེ་བོ། བྲེ་བོ་ཞེས་འབྲི་སྲོལ་ཁ་ཤས་ཤིག་འདུག་ཀྱང་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་ཏྲེ་བོ་ཞེས་འབྲི།

[2] དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། 《དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད།》 ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2002ལོ། ཤོག་གྲངས་2140གསལ།

སོགས་བརྒྱུད་ནས་ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་གྲུབ་བྱུང་། ཆོས་རྗེ་ཁོང་ཉིད་སྐུ་ཚེ་རིང་པོར་མ་བཞུགས་པས་ཁོང་གི་སྐུ་ཚ་རྗ་ཆོས་རྗེས་ལེགས་བསྐྱངས་བྱས་ཏེ་དར་སྤེལ་བཏང་།

༢༽ དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་དང་དགེ་ལུགས་པའི་རྒྱ་བསྐྱེད།

རྗེ་ཙོང་ཁ་པས་དགའ་ལྡན་དགོན་པ་བཞེངས་ཤིང་སྨོན་ལམ་ཆེན་མོ་འཚོགས་པ་ནས་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་བཙུགས་པ་དང་། རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་དང་ཁོང་གི་ཐུགས་སྲས་རྣམས་ཀྱིས་སྔར་དུས་ལ་གཙོ་བོ་དབུས་གཙང་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་དོན་མཛད་པས་བོད་ཁུལ་གཞན་དང་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་དགེ་ལུགས་པའི་དར་ཁྱབ་དང་ཤུགས་རྐྱེན་དེ་བས་མི་ཆེ། དུས་རབས་བཅོ་ལྔ་པའི་ལོ་རབས་སུམ་ཅུ་བའི་སྐབས་སུ་རྗེ་རིན་པོའི་ཆེའི་དངོས་སློབ་སྨད་ཤེས་རབ་བཟང་པོས་(1395-1457)ཆབ་མདོར་བྱམས་པ་གླིང་བཞེངས་ནས་དགེ་ལུགས་པ་ཁམས་ཁུལ་དུ་དར་འགོ་ཚུགས་ཀྱང་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་དུས་དཀྱིལ་བར་དགེ་ལུགས་པ་ད་རུང་ཆེར་དར་མེད།[①] དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་བར་མའི་རྗེས་ནས་རིན་སྤུངས་པས་བཀའ་བརྒྱུད་པར་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས་པས་དགེ་ལུགས་པའི་དར་སྤེལ་ལ་དཀའ་ངལ་ཅུང་ཐེབ། དེ་ནས་སྤྱི་ལོ་1578ལོར་རྒྱལ་བ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོ་(1543—1588)སོག་པོ་ཨལ་ཐན་རྒྱལ་པོས་གདན་ཞུས་ལྟར་སོག་ཡུལ་དུ་ཕེབས་ཤིང་། སྤྱི་ལོ་1580ལོར་འཇང་ས་ཐམ་རྒྱལ་པོས་གདན་ཞུས་ལྟར་ཕེབས་པའི་ལམ་དུ་ལི་ཐང་དགོན་བཞེངས་ཏེ་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་འབྲི་ཆུའི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱེད།[②] འཇང་ས་ཐམ་རྒྱལ་པོའི་རྒྱབ་སྐྱོར་དུ་ལི་ཐང་དགོན་པ་ཐོག་

---

① འདིར་བཤད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འདུག་སྟེ། ལོ་ཆོགས་ནས་བརྟགས་ན་ཆབ་མདོ་བྱམས་པ་གླིང་ནི་སྨད་ཤེས་རབ་བཟང་པོ་སྤྱི་ལོ་1437ལོའམ་1444ལོ་གཉིས་གང་རུང་དུ་བཞེངས་པར་གྲགས་ཀྱང་ཕྱི་མ་ནི་གྲགས་ཆེ་ཞེས་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོའི་《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུར་སེར་པོར་》གསུངས་འདུག དེ་ཡང་སྤྱི་ལོ་1630ལོར་བརྩམས་པའི་《མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང་》དུའང་མེ་མོ་སྦྲུལ་ཏེ་སྤྱི་ལོ་1437ཡིན་པ་བཀོད་འདུག ཕྱིས་སུ་སྤྱི་ལོ་1801ལོར་ཐུའུ་བཀྭན་བློ་བཟང་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་《ཐུའུ་བཀྭན་གྲུབ་མཐའ》ནང་དུའང་སྤྱི་ལོ་1437ཡིན་པར་བཞག་འདུག འོན་ཀྱང་དེབ་དེ་གཉིས་ལས་ཅུང་སྔ་བའི་པཎ་ཆེན་བསོད་ནམས་གྲགས་པས་སྤྱི་ལོ་1529ལོར་བརྩམས་པའི་《བཀའ་གདམས་གསར་རྙིང་གི་ཆོས་འབྱུང་ཡིད་ཀྱི་མཛེས་རྒྱན》དུ་སྤྱི་ལོ་1444ལོར་བཞེངས་ཟེར་བཀོད། རྒྱལ་མཚན་སེང་གེས་རི་བོ་ཆེར་སྤྱི་ལོ་1433ལ་གནས་ཐང་དགོན་པ་བཞེངས་པས། རྗེས་མ་དེ་ལོ་ཁ་ཤས་ཀྱིས་སྔ་ཡང་། ཕྱིས་སུ་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ཁྲོད་དུ་དགོན་པའི་སྐད་གྲགས་ཀྱི་ཐད་ནས་ཆབ་མདོ་དགོན་གྱི་ངོ་ནྲར་མ་གྱུར་པས། ཆབ་མདོ་དགོན་ནི་ཁམས་ཁུལ་གྱི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་གྲགས་ཆེ་བར་བགྲངས་བཞིན་ཡོད་དོ།།

② ལི་ཐང་ཆོས་སྡེ་དགའ་ལྡན་ཐུབ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་གླིང་ནི་ཞྭ་ནག་པོ་འབྲུག་གི་ལོ་ལ་བཞེངས་ཞེས་གསལ་ཏེ། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། ཛོ་རྗེ་རྒྱལ་པོས་བསྒྲིགས། 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུར་སེར་པོ》 ཀྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོ། ཤོག་གྲངས296ལར་གསལ། 陈庆英主编：《历辈达赖喇嘛生平研究》（上），中国藏学研究中心，2005年内部本，第90页。འབྲི་ཆུའི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་ལི་ཐང་དགོན་ཐོག་མ་ཡིན་པའང་ཁ་ཚོན་བཅད་པ་མིན་ཏེ། དེ་ལས་ཅུང་སྔ་བ་ནི་སྤྱི་ལོ་1551ལོར་དར་རྩེ་མདོར་རྒྱལ་དབང་དགེ་འདུན་རྒྱ་མཚོའི་དངོས་སློབ་གངས་རི་ལྷ་བཙུན་བསྟན་པའི་ཉི་མས་མི་ཉག་འགག་ཁ་དགོན་ཕྱག་བཏབ། ཀྲུང་

མར་བཞེངས་དུས་སྟོབས་འབྱོར་ཆེན་པོ་ཡོད་ཀྱང་འཇང་ས་ཐམ་ཉིད་བཀའ་བརྒྱུད་པའི་སྦྱིན་བདག་ཆེན་པོ་ཡིན་ཞིང་བེ་རི་རྒྱལ་པོ་བོན་ལ་ཞེན་པ་བཅས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཞིང་ས་མ་འདྲང་བས་ཕྱིས་སུ་དགོན་པ་ཉིད་ལ་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཕྲད་ཅིང་དགེ་ལུགས་པའི་དར་སྤེལ་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་བཏོན་མ་ཐུབ་སྟེ། ① དེ་དུས་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་དར་ཆེ་བ་ནི་བཀའ་བརྒྱུད་དང་ས་སྐྱ་ཡིན་ལ་དགེ་ལུགས་པ་རྒྱ་ཆེར་སྤེལ་བར་ས་གནས་དཔོན་པོ་བཅས་ཀྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཆེན་པོའང་མེད། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ཡར་སྟོན་དུ་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་མང་ཆེ་བར་འབྲི་ཆུའི་ནུབ་རྒྱུད་དང་ཤུས་ཤར་ཤིག་ཤར་རྒྱུད་དུ་གནས། ② གནས་ཚུལ་འདིའི་འགྱུར་མཚམས་བསླེབས་པ་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་དུས་འགོར་དགེ་ལུགས་པ་དང་སོག་པོའི་ཧོ་ཤོད་ཤོག་དང་མཉམ་འབྲེལ་གྱིས་དགེ་ལུགས་པ་ད་གཟོད་རྒྱ་ཆེར་དར་བའི་མཐུན་རྐྱེན་བསྐྲུན་ཏེ་གུ་ཤྲི་ཧན་སྤྱི་ལོ་1639ལོར་ཁམས་ཁུལ་དུ་དཔུང་འཇུག་བྱས་ནས་བེ་རི་རྒྱལ་པོ་དོན་ཡོད་རྡོ་རྗེ་བཀྲོངས་ཤིང་། སྤྱི་ལོ་1641ལོར་ཁམས་ཁུལ་གཅིག་གྱུར་བྱས། སྐབས་དེ་དུས་གྲུབ་མཐའ་གཞན་པའི་དགོན་སྡེ་ཁག་རྣམས་དགེ་ལུགས་སུ་བསྒྱུར་པ་དང་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས། ཆོས་བརྒྱུད་གྲུབ་མཐའ་བརྗེ་བའི་གནས་ཚུལ་ཕྱོགས་མང་དུ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་སོད། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པ་ནས་བཟུང་ཁམས་ཁུལ་དུ་ཆོས་བརྒྱུད་གྲུབ་མཐའ་སྣ་མང་དར་ཞིང་གྲུབ་མཐའ་བར་གྱི་འགྲན་རྩོད་ཀྱང་ཆེ།

ཁམས་ཁུལ་ལ་རྙིང་མ། ས་སྐྱ། བཀའ་བརྒྱུད། དགེ་ལུགས། བོན་པོ་བཅས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ཁག་རིམ་ཅན་དུ་དར་ཡོད་ཅིང་། སྲིད་དབང་བརྗེ་རེས་ཀྱི་དུས་དང་བསྟུན་ནས་གྲུབ་མཐའ་ཁག་ཁམས་ཁུལ་ལའང་དེ་བཞིན་དར་རྒུད་རེས་མོས་བྱུང་ཡང་སྤྱི་བབ་ནས་བརྟགས་ན་གྲུབ་མཐའ་སྣ་མང་དར་ཞིང་ཁྱབ་པ་བྱུང་ཡོད་པ་ལས་གྲུབ་མཐའ་གཅིག་གིས་ས་ཁུལ་ཡོངས་བཟུང་ཞིང་གྲུབ་མཐའ་གཞན་གནས་མི་ཚུགས་པའི་དུས་ཤིག་བྱུང་མི་འདུག 《ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་

གོའི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་སོའི་དང་། ཀྲུང་གོ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་མཐོ་རིམ་སློབ་གླིང་། ཐེ་བྲིན་ཞིང་ཆེན་དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཆོས་ལུགས་ཚུད། དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཡིག་སྒྱུར་ཚུད་བཅས་ལས་ཁུངས་བཞི་ནས་བསྡུ་སྒྲིག་བྱས། 《དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ།》 བོད་གསུམ་པ། 1995ལོ། ཤོག་ངོས་67ལར་གསལ།

① 冯智:《理塘寺早期政教史初探》,《西藏大学学报》, 2005 年第 1 期，第 26-31 页。

② ཤང་ཁའི་ཏུའི་ལགས་ཀྱིས་རེའུ་མིག་ཅིག་བཀོད་ཡོད་པ་དེར་གཞིགས་ན་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་བར་མའི་ཡར་སྟོན་དུ་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཡོད་པ་ལས་དགུ་ནི་འབྲི་ཆུའི་ནུབ་རྒྱུད་དང་ཤར་རྒྱུད་དུ་ཕྱུ་ཆགས། དེའི་ནང་དུ་ཏྲེ་ཧོར་ཁོངས་ཏེ་དཀར་མཛེས་དང་བྲག་མགོ ཏའུ་རྫོང་ཁོངས་སུ་གཅིག་ཀྱང་མི་འདུག འདི་ལ་དོགས་གཞི་ཞིག་མཆིས་ཏེ་དཔེར་ན་སྟོང་སྐོར་དགོན་པ་ནི་སྟོང་སྐོར་ཟླ་བ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པར་བཞེངས་པ་གསལ། 王开队:《试论历史时期藏传佛教格鲁派在康区的势力扩展及其寺院空间分布》,《历史地理》, 2011 年第 0 期, 第 225 页。

སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང》 ཞེས་པ་ནང་འཁོད་པའི་གྲངས་ཚད་གཞིར་བྱས་ནས་རེའུ་མིག་བཀོད་པ་གཞམ་གསལ་ལྟར།[①]

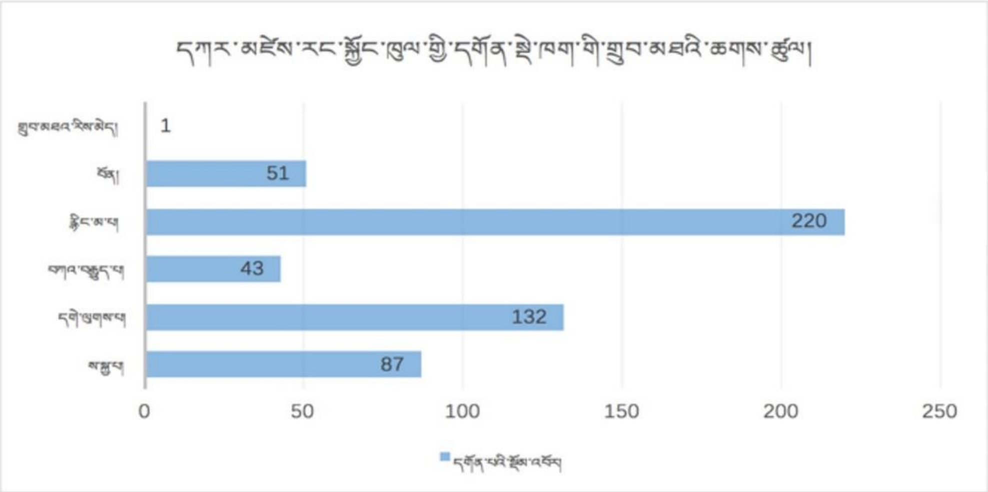

གོང་གི་གྲངས་རྩིས་ལས་ཡུལ་ཕྱོགས་འདིར་གྲུབ་མཐའ་ཁག་གི་དགོན་སྡེ་མང་ཤུང་ལྟར་ན་མང་ཤོས་ནི་རྙིང་མ་དང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་དགེ་ལུགས། ས་སྐྱ། བོན་པོ། བཀའ་བརྒྱུད་བཅས་ཡིན། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་བར་མའི་ཡར་སྔོན་དུ་ཧོར་ཡུལ་དུ་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་གསལ་པ་དག་ནི་སྟོང་འཁོར་དགོན་དང་། བྲག་ཕྱོགས་དགོན། ལོ་གོས་དགོན་གསུམ་དང་། ད་རུང་ 《མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང》 དུ་བཀོད་ཡོད་པར་བསམ་གྲུབ་དགོན། སྦས་མཁར་དགོན། ཞུ་ཡུར་དགོན། ཀམ་རྗེ་དགོན་བཅས་ཡོད་དེབ་འདི་སྤྱི་ལོ་1630ལོར་བརྩམས་པ་ཡིན་པས་འདིའི་ཡར་སྔོན་དུ་དགོན་སྡེ་འདི་དག་ཡོད་པར་ངེས།[②]

དེས་ན་གཞམ་གྱི་རེའུ་མིག་ཏུ་བཀོད་པར་ལྟར་ཏེ་ཧོར་ཡུལ་འདིའི་ཁོངས་སུ་ཚུད་པའི་དེང་གི་དཀར་མཛེས་རྫོང་དང་། བྲག་མགོ རྟའུ་གསུམ་ནས་བརྟགས་ན་གྲུབ་མཐའ་དར་ཆེ་ཤོས་ནི་དགེ་ལུགས་པ་ཡིན་ལ་དེ་ནས་རྙིང་མ་དང་། ས་སྐྱ། བཀའ་བརྒྱུད། བོན་པོ་ཡིན་ཏེ། འདི་ནི་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་གྲུབ་བྱུང་བ་དང་དེས་འདི་ཕྱོགས་སུ་ཐེབས་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ཡིན་པའི་སྒྲུབ་བྱེད་ཅིག་ཏུ་འགྲོ་བར་སྙམ།

[①] ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་སྡེའི་དང་། ཀྲུང་གོ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་མཐོ་རིམ་སློབ་གླིང་། ཟེ་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཆོས་ལུགས་ཇུད། དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཡིག་སྒྱུར་ཇུད་བཅས་ལས་ཁུངས་བཞི་ནས་བསྡུ་སྒྲིག་བྱས། 《དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ།》 1995ལོ།

[②] 《མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང་》 དུ་བསམ་གྲུབ་དགོན་ནི་མཁས་གྲུབ་རྗེའི་དངོས་སློབ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བཏབ་ཅེས་གསལ་ཏེ་འདི་དང་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་གྲས་ཀྱི་བསམ་གྲུབ་དགོན་གཉིས་གཅིག་པ་ཡིན་མིན་གསལ་པོ་མི་ཤེས། སྦས་མཁར་དགོན་ནི་ཀྲེ་ཤོད་ཁང་དམར་དགོན་ལག་ཏུ་བསྒྲངས་འདུག་པ་དང་། ཕྱིས་སུ་ཧེས་རི་དགོན་དང་ལོ་གོས་དགོན། སྔོན་སྡེ་དགོན་གསུམ་དུ་ཕྱེས་པའི་གསེར་ཁ་དགོན་དང་གཅིག་པ་ཡིན་མིན་ཡང་དོགས་པ་ཞིག་རེད་འདུག མཁར་ནག་ལོ་ཙཱ་བ་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། སེར་གཙུག་ནང་བསྟན་དཔེ་སྙིང་འཚོལ་བསྡུ་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཁང་། གངས་ཅན་ཁྱད་ནོར་དཔེ་ཚོགས། བོད་དང་པོ། 《མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང》 ལྷ་ས། 2016 ཤོག་ངོས་219ལར་གསལ།

ཚོམ་འདིའི་དཔྱད་གཞི་ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཡང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་སྲིད་དབང་བཙུགས་ཤིང་ཧོ་ཤོད་ཤོག་གིས་དབུས་གཙང་དབང་བསྒྱུར་བྱས་དུས་བཞེངས་པའི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་སྡེ་ཡིན་ཏེ། དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་སྲིད་དབང་བཙུགས་ནས་དགེ་ལུགས་པ་ཁམས་ཁུལ་དུ་དར་བའི་སྔ་བརྟན་དང་རྒྱ་བསྐྱེད་ཡིན་ལ་མཚོན་བྱེད་ཀྱང་ཡིན

ཏྲེ་ཧོར།	གྲུབ་མཐའ་ཁག་གི་དགོན་པའི་གྲངས་ཚད།					
	ས་སྐྱ།	དགེ་ལུགས།	བཀའ་བརྒྱུད།	རྙིང་མ།	བོན།	བསྡོམས།
དཀར་མཛེས།	7	19	5	11	1	43
བྲག་མགོ	1	5		12	3	21
རྟའུ།		11		11		27
	8	35	5	34	4	

གཉིས་པ། ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་གྱི་བཞེངས་པ་པོའི་སྐོར།

༡༽ ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་གདུང་རྒྱུད།

ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་ནི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཕྲིན་ལས་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པ་ནས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་བར་དུ་འཚོ་བཞེས་གནང་བའི་ཁམས་ཕྱོགས་ཀྱི་མཁས་པ་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན། དེ་ཡང་ཁོང་ཉིད་ལ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ཞེས་བཏགས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ལ་ཁོང་ཉིད་ཀྱི་གདུང་རྒྱུད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་དེ། འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་སེ་ཆེན་ཧུ་པི་ལི་(1215-1294)དབུ་བླར་བཀུར་རྗེས་སྔོན་ས་པཎ་གྱིས་གདན་དྲངས་པའི་ནང་བསྟན་བྱིན་ཅན་རྣམས་སེ་ཆེན་ལས་ཕྱིར་བསླངས་ནས་མདོ་ཁམས་ཀྱི་སར་དཔལ་ལྡན་གུར་གྱི་མགོན་པོའི་རྟེན་ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་བཞེངས་པར་དགོངས་ནས་བཟོ་བོར་སྣ་ཨ་གཉན་དམ་པ་དང་སྲིན་བདག་ཏུ་ཧོར་སེ་ཆེན་གྱི་སྲས་ཞང་ཆེན་པོ་དམག་དཔུང་དང་བཅས་པ་བཀས་མངགས། དེ་ནས་ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་དཀར་མཛེས་ཏྲེ་ཤོད་མཐུལ་མཐིལ་དུ་རྟེན་བྱིན་

ཅན་རྣམས་ཀྱི་ནང་བཞུགས་བྱས་པའི་སྡེ་གྲོང་པའི་ནང་དུ་མགོན་ཁང་ཞིག་བཞེངས། ① སྡེ་མགོན་ཁང་བཞེངས་པའི་ལོ་ཚིགས་ནི་ 《ལྡེ་མགོན་པོའི་དཀར་ཆག》 ་ཏུ་ཤིང་ཕོ་སྤྲེའུ་བཀོད་འདུག་སྟེ། དེས་ན་སྔ་ཨ་གཉན་དམ་པ་ཀུན་དགའ་གྲགས་པ་ནི་སྤྱི་ལོ་1230ལོར་འཁྲུངས་ཤིང་། སྤྱི་ལོ་1303ལོར་འདས་པས། དེའི་བར་གྱི་ཤིང་ཕོ་སྤྲེལ་ལ་སྤྱི་ལོ་1224དང་། 1284། 1344གསུམ་ཡོད་པས་དེ་ལས་སྤྱི་ལོ་1284ཡིན་ཤས་ཆེ། ② དེ་ནས་སྲས་ཞང་དེ་ཉིད་ཀྱིས་ཕྱོགས་འདིའི་སྨམ་ཚན་གྲོང་ཞེས་བྱ་བ་ན་བུ་མོ་ཞིག་ཁབ་ཏུ་བཞེས། མི་རིང་བར་བུད་མེད་དེ་ལ་སྲས་ཤིག་འཁྲུངས་པར་མ་བསམ་བཞིན་དུ་བྱུང་བ་ལ་ཏཻར་མ་བསམ་བུ་ཞེས་གྲགས། ཞང་ཆེན་པོས་ཕོ་བོའི་བུ་འདིར་སྡེ་དུད་ཁ་ཤས་དགོས་ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན་མ་བསམ་བུ་ལ་སྨམ་ཚན་གྲོང་། ཀ་རྫེ་འགོ། ཆའུ་རྗོ་བཙས་གྲོང་ཚོ་གསུམ་ཙམ་ཕུལ། ཞང་ཆེན་གྱིས་རང་གི་སྲས་མ་བསམ་བུ་ལ་ཕོ་བྲང་ཞིག་གསར་དུ་བསྐྲུན་ཏེ་དེང་སང་ཀླུ་འབུམ་ཕོ་བྲང་ངམ་ཀླུ་འབུམ་ཁང་རིང་ཟེར་བ་འདི་ཡིན་ཟེར། རིམ་གྱིས་སྲས་མ་བསམ་བུ་དེ་ཡུལ་འདིའི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀའི་བདག་པོར་གྱུར། ③

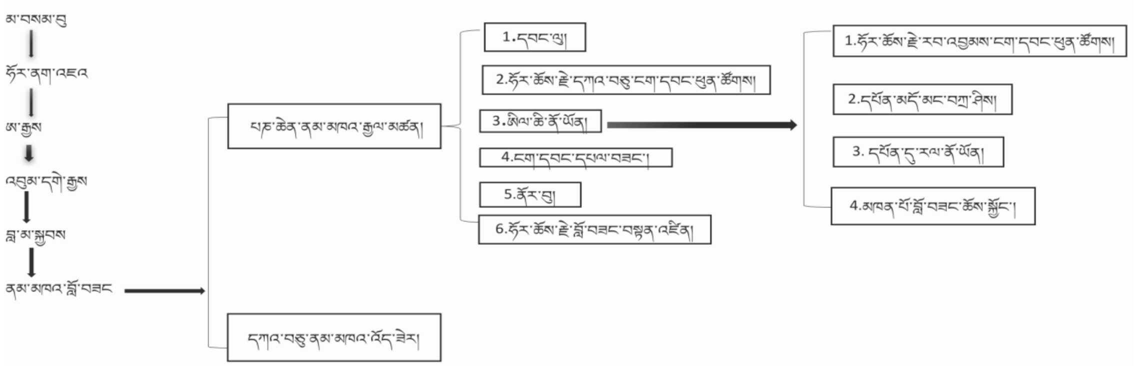

① 《སྡེ་མགོན་པོའི་དཀར་ཆག་》ཏུ་དཀར་ཆག་སྔ་ཨ་གཉན་པག་ཤི་དང་པག་ཤི་ཞེས་འབྲི་སྟངས་གཉིས་འདུག སྦྱིན་བདག་ཏཻར་སེ་ཆེན་གྱི་སྲས་ཞང་ཆེན་པོར་ཏཻར་ཆེ་ཆེན་ཏང་ཞེས་བཀོད་འདུག (ཏཻར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་བརྩམས། 《ལྡེ་མགོན་པོའི་དཀར་ཆག》 ཤིང་པར་མ། ཤོག་གྲངས་4-6གསལ།) པག་ཤི་ནི་vanderkuijpལུགས་ཀྱིས་རྒྱ་ཡིག"博士"ཡི་སྐད་དོད་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། ས་སྐྱ་པཎྜིཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ལེའང་ཀྲོའུར་ཕེབས་པའི་ལམ་བར་དུ་ཁམས་སྔ་སྟོད་ནས་སློབ་མ་ཞིག་དང་དངོས་སུ་ཕྲད་དེ། དེའི་ཞལ་ངོ་སྔོ་རུམ་གྱི་བསེ་འབག་དང་འདྲ་བར་བསྟོད་ནས་མིང་ཨ་གཉན་དུ་བཏགས། མཚན་ཀུན་དགའ་གྲགས་བཏགས་ཞེས་གསལ། (van der kuijp, leonard. "'Ba si'and Ba si-s in tibetan historical, Biographical and lexicographical texts." Central Asiatic Journal 39 (1995) 2 harrassowitz Verlag.1995.p288) ཁྲིན་ཆེན་དབྱིན་ལགས་ཀྱིས་ས་པཎ་གྱིས་ཁམས་ནས་ཐུག་རྗེས་སྔ་ཨ་གཉན་རྒྱ་གར་དུ་སློབ་སྦྱོང་དུ་མངགས་པ་དང་། ཕྱིས་སུ་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་སྤྱི་ལོ་1264ལོར་དབུས་སུ་ལོག་དུས་བསྐྱར་དུ་ཕྲད་ཅིང་མཉམ་དུ་དབུས་སུ་ཁྲིད་ཅིང་སྤྱི་ལོ་1268ལོར་མཉམ་དུ་ཡོན་ཏ་ཏུའུར་ཕེབས་པར་འདོད་དེ། 《དམ་པ་རྗེ་རིང་ཡི་གེ》ལས"至元七年，与帝师八思巴俱至中国"དང་མཐུན། Karl Debreczenyལུགས་ཀྱིས་ས་པཎ་གྱིས་དཔོན་གཡོག་ཏུ་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཁྲིད་པར་འདོད་འདུག(《元赵孟頫书胆巴碑》，文物出版社，1982 年 ;陈庆英：《帝师八思巴传》，中国藏学出版社，2007 年，第 88 页；Karl Debreczeny. "Imperial Interest Made Manifest: sGa A gnyan dam pa's Mahākāla Protector Chapel of the Tre shod Maṇḍala Plain." Roberto Vitali, ed. *Trails of the Tibetan Tradition: Papers for Elliot Sperling*. Dharamshala: Amnye Machen Institute, 2014, pp. 129-66., 2014.p135

② Karl Debreczeny. "Imperial Interest Made Manifest: sGa A gnyan dam pa's Mahākāla Protector Chapel of the Tre shod Maṇḍala Plain." Roberto Vitali, ed. *Trails of the Tibetan Tradition: Papers for Elliot Sperling*. Dharamshala: Amnye Machen Institute, 2014, pp. 129-66., 2014.p140

③ དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོ། 《ཏཻར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་ཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》 ཤིང་པར་མ། ཤོག་གྲངས་34ལར་གསལ།

གོང་གི་རེའུ་མིག་ལས་གསལ་བ་བཞིན་མ་བསམ་བུ་ལ་སྲས་ཧོར་ནག་འཛའ་བྱུང་། དེའི་སྲས་ཨ་རྒྱས། དེའི་སྲས་འབུམ་དགེ་རྒྱས། དེའི་སྲས་བླ་མ་སྐྱབས། དེའི་སྲས་ཧོར་ནམ་མཁའ་བློ་བཟང་། དེ་ལ་སྲས་ཆེ་བ་ཧོར་པཎ་ཆེན(མ་ཟུར)ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་དང་། ཆུང་བ་བཀའ་བཅུ་ནམ་མཁའ་འོད་ཟེར་གཉིས་བྱུང་། ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཏའུ་ཡན་ཆད། རྫ་ཤོག་མན་ཆད་དབང་དུ་བསྡུས་ཏེ། ས་ཁུལ་འདིའི་སྟོད་སྨད་བར་གསུམ་དང་རྫ་ཤོག་མན་ཆད། མགོ་ལོག་ལྷགས་མོ་ཚང་ཚུན་ཆད་དབང་དུ་བསྡུས། ① པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པ་དང་དྲུག་པ། རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་བདུན་པ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དུ་ཧོར་བོ་ཡུལ་དཔོན་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པ་གསལ་ཏེ།② ལྷ་སར་མཇལ་ཁ་དང་མཆོད་འབུལ་ཐེངས་མང་བསླེབས་ཤིང་། རྒྱལ་བ་པཎ་ཆེན་ཏེ་ཧོར་དུ་ཕྱིན་དུས་ཀྱང་བསུ་སྐྱེལ་བྱས།

༢༽ ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་སྐུ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས།

ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་དུས་ཚིགས་ལ་འདོད་ཚུལ་ཁ་ཤས་ཤིག་འདུག་སྟེ། གཅིག་ནི་བོད་རབ་བྱུང་བཅུ་གཅིག་པའི་ཤིང་སྤྲེལ་སྤྱི་ལོ་1644ལ་འཁྲུངས། ③ ཁ་ཤས་སུ་སྤྱི་ལོ་1608ལོར་འཁྲུངས་ཤིང་སྤྱི་ལོ་1685ལོར་འབྲས་སྤུངས་དགོན་དུ་ཞིང་དུ་གཤེགས་ཟེར། ④ ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་ལོ་ཚིགས་ནི་ས་སྤྲེལ་སྤྱི་ལོ་1668ལ་འཁྲུངས་ཤིང་མེ་སྟག་སྤྱི་ལོ་1746ལོར་འདས་གྲགས་སོད། ⑤ ལམ་བྲག་སྐལ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ་ལམ་དགེ་བཤེས་ཚུལ་དགའ། ཞིབ་འཇུག་པ་

---

① "ཤིང་ཤོག་དང་བྲག་ཡན་ཆད་དབང་དུ་བསྡུས། དེ་ནས་ཡུ་ལོང་རྒྱ་སྒོ་མན་ཆད། རྒྱ་སྲས་ལ་ཐོག་མན་ཆད་དང་ཚོ་ལོ་སྦ་ཡན་ཆད་ཀྱི་ཧོར་ལ་མགོ་བཏགས། དེ་ནས་ཡང་ཁྲོད་སྲང་ཐོག་ཡན་ཆད་དབང་དུ་བསྡུས་རྗེས་ཏའུ་ལྷ་ཞབས་ཤོག་གཉིས་དང་ལྷགས་ཀང་ཤོག་གཉིས་བཅས་བཞི་པོ་རྒྱ་གཟི་སེང་གེའི་མདའ་འོག་ཡིན་པ་ལ་དམག་དྲངས་ཏེ་རེ་ཞིག་མ་ཐུབ་སྟེ། ཚོང་པ་མང་པོ་བཏང་ནས་མགོ་སྐོར་བཏང་བ་དང་ཧོར་དམག་ཞག་རིང་བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་གཟི་སེང་གེ་བསད་དེ་ཤོག་པ་བཞི་པོ་དབང་དུ་བསྡུས། དེ་ནས་མགོ་ལོག་ལྷགས་མོ་ཚང་ལ་དམག་དྲངས་ཏེ་དབང་དུ་བསྡུས།'' ཞེས་གསལ་ཏེ། དཀའ་ལྡན་ཁྲི་ཟུར་བྱམས་པ་ཆོས་གྲགས། 《ཁང་གསར་སྐྱབས་མགོན་བློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར།》 ཁྲིས་མ། ཤོག་གྲངས་11-13ལ་གསལ།

② 《པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པའི་རྣམ་ཐར》 དང་ 《པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་དྲུག་པའི་རྣམ་ཐར》དུ"ཧོར་སྐུ་སྐྱེ"ཞེས་ཐེངས་6བྱུང་འདུག "ཏེ་བོ"དང་འབྲེལ་བའི་ཐ་སྙད་ཐེངས་26བྱུང་འདུག "ཧོར་ཚང་ངམ་ཏེ་བོ་ཆོས་རྗེ་"ཞེས་ཐ་སྙད་ཐེངས་གཉིས། 《རྒྱལ་དབང་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར》དུ "ཏེ་བོ"དང་འབྲེལ་བའི་ཐ་སྙད་ཐེངས་10བྱུང་འདུག

③ 《ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་།》 དེབ་དང་པོ། ཀྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1995ལོའི་ཟླ་10པའི་ཚེས་25ལ་པར་བསྐྲུན། ཤོག་གྲངས་5པར་གསལ།

④ 噶玛降称，泽仁邓珠：《康北“霍尔”及霍尔十三座寺院》［J］，《中国西藏》（中文版），1999 年第 2 期, 第 43 页。

⑤ ལམ་བྲག་སྐལ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས 《ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཆགས་ཚུལ་ཀུན་གསལ་མེ་ལོང་》 ཧོར་ཆོས་རྗེ་ས་སྤྲེལ་ལོ་ལ་འཁྲུངས་ཞེས་བཀོད་འདུག འོན་ཀྱང་ཁོང་གིས "སྐུ་ཚེ་རིང་པོ་མ་བཞུགས"ཞེས་གསུངས་པས་དེ་ནི་ཕལ་ཆེར་ཧོར་ཆོས་རྗེ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་དང་འཁྲུལ་བར་སྙམ་སྟེ། 《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མའི》 ཤོག་ངོས་39ལ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན "དགུང་ལོ་ཉི་ཤུ་རྩ་གྲངས་ཙམ་ལས་ཡིན་པ་མི་འདྲ་ཡང་ཞི་བར་གཤེགས"ཞེས་བཀོད་འདུག དེའི་རྗེས་

ཁྲར་(Karl Debreczeny)བཅས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཀུན་དུ་གཅིག་མཐུན་ཡིན་པ་ནི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ནི་པཎ་ཆེན་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་ལ་བཙུན་མོ་གསུམ་ཡོད་པའི་ཆེ་བ་འཇམ་དབྱངས་དཔལ་མོ་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ་འཁྲུངས་པར་གསལ་ཏེ་གོང་གི་རེའུ་མིག་ནང་གི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་དཀའ་བཅུ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་དེ་ཡིན་དགོས། དེ་ཡང་ 《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ》 ལ་ཞིབ་ཏུ་བལྟགས་ན་ས་སྤྲེལ་སྤྱི་ལོ་1668ལ་འཁྲུངས་ཤིང་མེ་སྟག་སྤྱི་ལོ་1746ལོར་འདས་པ་ནི་ཡུམ་དགེ་རྩེ་བཟའི་སྲས་སུ་འཁྲུངས་པའི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་རབ་འབྱམས་པ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཡིན་ཏེ་དེ་ནི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ཉིད་ཀྱི་ཚ་བོ་ཡིན་པར་གསལ།[1] ད་དུང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་(1617-1682)མཛད་པའི་ 《ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་དུ་ཀཱུ་ལའི་གོས་བཟང་》 དུ་བཀོད་པ་ལྟར་ན་ལྕགས་ཡོས་སྤྱི་ལོ་1651ལོར་"ཏྲེ་བོ་ཧོར་ཚང་ཆོས་རྗེས་བསྐུལ་བའི་དམག་ཟོར་མའི་བརྒྱུད་འདེབས་བྲིས" ཞེས་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། སྤྱི་ལོ་1652ལོར་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་རྒྱ་ནག་ཏུ་བྱོན་དུས་འབྲི་ཕུ་ན་མ་མདོར་ཏྲེ་བོ་ཧོར་ཚང་གིས་དངོས་འབུལ་གྱི་བསུ་མ་ཡིན་པ་གསལ་ཞིང་།[2] 《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ》 དུའང་ཆུ་འབྲུག་ཟླ་བ་དྲུག་པའི་ནང་ཕུ་བོ་དཀའ་བཅུ་དང་ནུ་བོ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་གཉིས་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་བསུ་མར་ཕེབས་ཤིང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ལས་དགེ་ཚུལ་གྱི་སྡོམ་པ་བཞེས་པར་གསལ་ཏེ།[3] དེས་ན་དཀའ་བཅུ་ཞེས་པ་ནི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་དཀའ་བཅུ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཡིན་པས་

ཀྱི་བརྩམས་ཆོས་མང་ཆེ་བའི་འཁྲུངས་དུས་ལོ་ཚོགས་དེ་ས་སྤྲེལ་ལོ་སྤྱི་ལོ་1668ལོར་བགྲངས་འདུག་སྟེ། དཔེར་ན་སེར་བྱེས་ཏྲེ་ཧོར་ལྷ་རམས་དགེ་བཤེས་ཚུལ་དཀའ་ལགས་ཀྱིས 《ཏྲེ་ཧོར་བཀྲ་ཤིས་དར་རྒྱས་དགོན་གྱི་བྱུང་རབས་གསལ་བར་སྟོན་པའི་སྐད་བྱེད་སྒྲོན་མེ》 དུའང་1668ལོར་འཁྲུངས་ཤིང་དགུང་ལོ་དོན་དགུ་ཕྱི་ལོ་1746ལོར་འདས་ཞེས་གསུངས། དགེ་བཤེས་ཐུབ་བསྟན་ངག་དབང་ལགས་དང་ Karl Debreczenyལགས་གཉིས་ཀྱིས་དེ་བཞིན་བྲིས་འདུག （སེར་བྱེས་ཏྲེ་ཧོར་ལྷ་རམས་དགེ་བཤེས་ཚུལ་དགའ་བརྩམས། 《ཏྲེ་ཧོར་བཀྲ་ཤིས་དར་རྒྱས་དགོན་གྱི་བྱུང་རབས་གསལ་བར་སྟོན་པའི་སྐད་བྱེད་སྒྲོན་མེ》 1999ལོ། འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གླིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ཤོག་ངོས་p15-16ལ་གསལ། ཐུབ་བསྟན་ངག་དབང་གིས་བརྩམས། 《ཏྲེ་ཧོར་བཀྲ་ཤིས་དར་རྒྱས་དགོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཉེ་མགོ་ཀུན་བཏུས》 1996ལོ། ཤོག་ངོས་7པར་གསལ། Karl Debreczeny. "Imperial Interest Made Manifest: sGa A gnyan dam pa's Mahākāla Protector Chapel of the Tre shod Maṇḍala Plain." Roberto Vitali, ed. *Trails of the Tibetan Tradition: Papers for Elliot Sperling*. Dharamshala: Amnye Machen Institute, 2014, pp. 129-66., 2014.p148)

[1] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》 ཤེར་པར་མ། ཤོག་གྲངས་40་དང་41དང་55བཅས་སུ་གསལ།

[2] རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་དུ་ཀཱུ་ལའི་གོས་བཟང》 བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོ། ཤོག་གྲངས་311དང་། 361ལར་གསལ།

[3] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》 ཤེར་པར་མ། ཤོག་གྲངས་36དང་37ལར་གསལ།

སྤྱི་ལོ་1668ལོར་འཁྲུངས་མི་སྲིད་ཅིང་། དེས་ན་ས་སྤྲེལ་ལོའི་རབ་བྱུང་བཅུ་པ་དང་བཅུ་གཅིག་ཕན་ཚུན་ནོར་པ་འདྲ་བ་དང་། རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ལས་སྔོམ་པ་བཞེས་དུས་ཇོ་ནང་ཆོས་རྗེའི་ནུ་བོ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་དགུང་ལོ་བདུན་པ་ལས་འཁྲུངས་ལོ་སྤྱི་ལོ་1644ཡིན་པར་གསལ་མོད་ཕྱིས་སུ་ཁ་ཤས་ཀྱིས་དེ་ནི་ཇོ་ནང་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕྲིན་ཚོགས་ཀྱི་འཁྲུངས་ལོར་འཁྲུལ་བར་སྣམ། སྤྱི་ལོ་1653ལོར་ཇོ་ནང་ཚང་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕྲིན་ཚོགས་མཆོད་ལན་མཇལ་བར་བོད་དུ་ཕྱིན་པར་གསལ་ཞིང་།[1] སྤྱི་ལོ་1654ལོར་གུ་ཤྲི་ཧན་གཤེགས་ནས་དེའི་དགོངས་རྫོགས་སུ་དམིགས་ཏེ་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཏབ་པའི་དམ་བཅའ་ཕྲུལ་བ་ཡིན་ཞེས་ཡོངས་གྲགས་སུ་བཤད་དེ་སྐབས་དེ་དུས་སྤྱི་ལོ་1608ལོར་འཁྲུངས་པའི་གཞིར་བྱས་ན་དགུང་ལོ་43ཡིན་པས་དངོས་དོན་དང་མཐུན་པ་ལས།[2] སྤྱི་ལོ1644ལོར་འཁྲུངས་པ་ན་དགུང་ལོ་10ལས་སླེབས་མེད་ཅིང་སྤྱི་ལོ་1668ལོར་འཁྲུངས་པ་ཡིན་ན་དེ་བས་ཀྱང་རིགས་པར་མི་འགྲོ། སྤྱི་ལོ་1661ལོར་ཇོ་ནང་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕྲིན་ཚོགས་སླར་ལྷ་ལྡན་དུ་འབྱོར་ནས་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ལས་དབང་ལུང་ཁྲིད་གསུམ་ཞུས་པར་གསལ་ཞིང་། དེ་ལོར"ཧའི་སི་ཧུ་དུ་དབེན་ཤའི་ལུས་ལས་ཐམ་ཀས་གཟེངས་བསྟོད་ཅིང་། ཟང་ཟིང་གི་སྟེར་སྦྱིན་དང་བཅས་རང་ཡུལ་དུ་བློན་"ཞེས་པ་བཞིན།[3] ཇོ་ནང་ཁོག་སྟོད་སྨད་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀའི་ཁུར་བཞེས་འཛིན་སྐྱོང་དང་། གཞུང་ས་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་དང་། སོག་པོའི་རྒྱལ་པོའི་མཆོད་ཡོན་གྱི་ཞབས་འདེབས་བསྒྲུབས་ནས་ལོ་ཤས་བཞུགས།[4]

ཆོས་རྗེ་ཁོང་ལ་ཇོ་ནང་གྱི་ཁྲག་རྒྱུད་འདྲེས་པས་གུ་ཤྲི་བསྟན་འཛིན་ཆོས་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་མོད། གོ་ཤྲི་བསྟན་འཛིན་ཆོས་རྒྱལ་གྱིས་ཁམས་ཁུལ་དུ་བསད་བཅོམ་ཚད་མེད་བྱས་པའི་འགྱོད་བཤགས་ཀྱི་ཚུལ་གྱིས་ཇོ་ནང་ཆོས་རྗེ་ལ་ཁམས་བྱང་ཁུལ་དུ་ནང་པའི་དགོན་སྡེ་རྒྱ་ཆེར་འཛུགས་པའི་རེ་བ་ཞུས་པ་རྒྱུ་མཚན་དང་། གོང་ས་ལྔ་པ་ཆེན་པོའི་སྐུ་དུས་ཀྱི་

---

[1] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཇོ་ནང་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》 ཤེར་པར་མ། ཤོག་གྲངས་36དང་37ལར་གསལ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་དུ་ཀུ་ལའི་གོས་བཟང》 བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོ། ཤོག་གྲངས་431ལར་གསལ།

[2] ལམ་བྲག་སྐལ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བརྩམས། 《ཇོ་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཆགས་ཚུལ་ཀུན་གསལ་མེ་ལོང》 བྲིས་མ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་དུ་ཀུ་ལའི་གོས་བཟང》 བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོ། ཤོག་གྲངས་471ལར་གསལ།

[3] རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་དུ་ཀུ་ལའི་གོས་བཟང》 བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོ། ཤོག་གྲངས་615དང་། 619ལར་གསལ།

[4] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཇོ་ནང་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》 ཤེར་པར་མ། ཤོག་གྲངས་44ལར་གསལ།

སྨད་ཙམ་ལ་ཁོང་གིས་བོད་སྤྱིའི་བསྟན་སྲིད་རྒྱས་ཆེད་དང་། གུ་ཤྲི་ཧན་གྱི་དགོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་མདོ་སྨད་ཁམས་ཁུལ་གྱི་ས་ཚོགས་གལ་ཆེན་རྣམས་ལ་དགོན་སྡེ་རེ་འདེབས་དགོས་ཞེས་རྙིང་མའི་བླ་ཆེན་རྫོགས་ཆེན་པདྨ་རིག་འཛིན་སོགས་དང་། ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ལའང་རྒྱལ་བ་ཙོང་ཁ་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་སྔགས་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་བསྟན་པ་གསེར་སྦྱངས་བཙོ་མ་ལྟ་བུའི་དགེ་ལྡན་པ་ཡུན་རིང་གནས་ཆེད་ཧོར་ཆོས་རྗེའི་ཕ་ཡུལ་གྱི་སྟོད་སྨད་ལ་དགོན་པ་འགའ་ཐེབས་ཤིག་ཅེས་བཀའ་གནང་བར་བརྟེན། ཧོར་ཆོས་རྗེས་ཧོར་ཁོག་ཀུན་ཏུ་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་འདེབས་པར་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ཆེན་པོའི་མདུན་དུ་དམ་བཅའ་ཕུལ་ཏེ་སྤྱི་ལོ་1661ལོར་རང་ཡུལ་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས། ཧོར་ཆོས་རྗེ་རང་ཡུལ་དུ་ཕེབས་རྗེས་ཧོར་གྱི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་རིམ་བཞིན་བཞེངས་གྲུབ་བྱུང་བའོ།།

ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་འདི་ཉིད་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ཆེན་པོ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་མཆོག་ནས་ངོས་བཟུང་ཞིང་ཇ་དགོན་གསར་གྱི་གསེར་ཁྲི་ལ་མངའ་གསོལ། ཕྱིས་སུ་སྐུ་ཚ་ཇ་ཆོས་རྗེས་གདན་རབས་འཛིན་ཞིང་ཇ་ཆོས་རྗེའི་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱིས་གདན་ས་བཟུང་བ་ལས་ཧོར་ཆོས་རྗེར་ཡང་སྲིད་བྱོན་མི་འདུག དེ་བས་《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ》རུ་བཀོད་པའི་ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་ཕྲེང་དང་པོ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་རབ་འབྱམས་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་འཇམ་དཔལ་ནི་དོན་དུ་ཇ་ཆོས་རྗེ་ཡིན་ཏེ། ཁོང་ཉིད་རབ་བྱུང་བཅུ་གཅིག་པའི་ས་སྤྲེལ་སྤྱི་ལོ་1668ལོར་འཁྲུངས་ཤིང་མེ་སྟག་སྤྱི་ལོ་1746ལོར་གཤེགས།[1] དེ་ནས་སྐུ་ཕྲེང་གཉིས་པ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐལ་བཟང་མཐུ་སྟོབས་དཔའ་འབར་མཆོག་སྤྱི་ལོ་1746ལོར་འཁྲུངས་ཤིང་། རྒྱལ་དབང་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་ངོས་འཛིན་མཛད་ཅིང་གསེར་ཁྲིར་བཀོད། སྤྱི་ལོ་1796ལོར་ཏྲེ་བོའི་བསམ་གྲུབ་ཕོ་བྲང་དུ་ཞི་བར་གཤེགས། སྐུ་ཕྲེང་གསུམ་པ་ཧོར་ཆོས་རྗེ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་མཐུ་སྟོབས་ནི་རབ་བྱུང་བཅུ་གསུམ་པའི་མེ་སྦྲུལ་སྤྱི་ལོ་1797ལོར་འཁྲུངས། ཁོང་ཉིད་ཀྱི་མཚན་གཞན་ལ་དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོ་གསོལ་ཞིང་[2] ཁོང་གིས་སྤྱི་ལོ་1849ལོ་སྟེ་དགུང་ལོ་ང་གསུམ་སྐབས་སུ་《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ

[1] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》ཤེར་པར་མ། ཤོག་གྲངས་41དང་56ལར་གསལ།

[2] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཧོར་ཆོས་རྗེའི་སྐྱེ་བར་བཏགས་པ་དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོའི་རྟོགས་བརྗོད་མདོར་ཙམ་བཤད་པ་དྭངས་ཤེལ་སྒྲོ་མོ།》 ཤིང་པར་མ། ཤོག་གྲངས་162དང་215ལར་གསལ།

རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ》 མཛད།[①] ཁོང་གིས་རྣམ་ཐར་དེ་རུ་ཧོར་ཚེས་རྗེ་རབ་འབྱམས་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་འཇམ་དཔལ་ལ་རྫ་ཚེས་རྗེ་ཞེས་གསལ་ཁ་དཀྲོལ་མེད་པའི་རྒྱུན་གྱིས་ཕྱིས་སུ་བརྩམས་ཚེས་སུ་ཁོང་ཉིད་ཧོར་ཚེས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་སུ་འབྲུལ་འདུག་གོ །

གསུམ་པ། ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་བྱུང་ཚུལ་གྱི་སྐོར།

༡༽ ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བགྲང་ཚུལ།

དེ་ཡང་ཧོར་གྱི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་མམ་བཅུ་གཉིས་སྐོར་ལ་བཤད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་ལ། བཞེངས་པའི་དུས་ཀྱི་ཆ་ནས་སྔ་ཕྱིའི་གོ་རིམ་ཅི་ཡིན་སྐོར་ལའང་བཤད་ཚུལ་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་ཤིག་མཆིས་ཏེ། གཤམ་གྱི་རེའུ་མིག་ཏུ་དེབ་དང་དཔྱད་རྩོམ་ཁ་ཤས་སུ་བཀོད་པའི་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་ཁག་བགྲངས་ཡོད་པར།

	《ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཆགས་ཚུལ་ཀུན་གསལ་མེ་ལོང》	《ཏྲེ་ཧོར་དར་རྒྱས་དགོན་གྱི་བྱུང་རབས་གསལ་བར་སྟོན་པའི་སྣང་བྱེད་སྒྲོན་མེ》	《康北“霍尔”及霍尔十三座寺院》	《康巴史话》[②]
1	དཀར་མཛེས་དགོན།	དཀར་མཛེས་དགོན།	དཀར་མཛེས་དགོན།	དར་རྒྱས་དགོན།
2	རྫ་དགོན་གསར་དགོན།	བྲག་འགོ་དགོན།	རྫ་དགོན་གསར་དགོན།	དཀར་མཛེས་དགོན།
3	རྫ་བསམ་གྲུབ་དགོན།	དར་རྒྱས་དགོན།	ཁང་དམར་དགོན།	བེ་རི་དགོན།
4	བྲག་ལྷོག་དགོན།	རྫ་བསམ་གྲུབ་དགོན།	རྫ་བསམ་གྲུབ་དགོན།	སྟོང་སྐོར་དགོན།

[①] ཡི་གེར་སྦྱར་མཁན་ནི་དྲུང་ཡིག་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་ཡིན་ཞེས་གསལ། དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་བརྩམས། 《ཧོར་ཚེས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ།》 ཤོར་པར་མ། ཤོག་གྲངས་80ལར་གསལ།
[②] 格勒著：《康巴史话》，四川美术出版社，2014 年，第 150 页。

5	དར་རྒྱས་དགོན།	སྣེ་མཁར་མཉན་དགོན།	དར་རྒྱས་དགོན།	བྲག་སྟོགས་དགོན།
6	ཁང་དམར་དགོན།	ཤིང་ཕྱོག་(སྟོགས་རོ)རྫོ་རོ་དགོན།	བྲག་སྟོགས་དགོན།	བསམ་གྲུབ་དགོན།
7	ཤིང་ཕྱོག་སྟོག་རི་དགོན།	རྫ་བྲག་སྟོག་དགོན།	བྲག་འགོ་དགོན།	ཁང་དམར་དགོན།
8	སྣེ་མཁའ་གཞའ་དགོན།	རྟའུ་ཉ་མཚོ་དགོན།	ཤིང་ཕྱོག་དགོན།(སྟོགས་རོ་དགོན།)	སྟོགས་རི་དགོན།
9	བྲག་འགོ་དགོན།	ཁམ་དམར་དགོན།	མཁར་གཞའ་དགོན།	རྟའུ་ཉ་མཚོ་དགོན།
10	རྟའུ་གཞའ་མཚོ་དགོན།	བེ་རི་དགོན།	རྟའུ་ཉ་མཚོ་དགོན།	མགར་ཐར་བྱམས་པ་གླིང་།
11	བེ་རི་དགོན།	རྫ་དགོན་གསར་དགོན།	ཧྲེ་བོ་བེ་རི་དགོན།[1]	རྩིས་ཚང་དགོན།
12	རྩིས་ཚང་དགོན།	(ཉྭ་འགེ་དགོན) གླིང་རི་དགོན།	རྩིས་ཚང་དགོན།	དགོན་གསར་དགོན།
13		ཕུ་ཡུལ་རྩིས་ཚང་དགོན།	སྟོང་སྐོར་དགོན།	བྲག་འགོ་དགོན།

ལམ་བྲག་སྐལ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་བཞེད་ཚུལ་ལ་དང་པོར་དཀར་མཛེས་དགོན་བཞེངས་ཤིང་དེ་ནས་རིམ་བཞིན་ཡོངས་གྲུབ་བྱུང་སྐད། དགོན་སྡེ་བཅུ་གཉིས་བགྲངས་ནས་དགོན་སྡེ་གཅིག་ཙམ་ཞིག་རལ་སོང་བ་ཡིན་ནམ། གང་ལྟར་དུ་དགོན་བཅུ་གསུམ་མམ་བཅུ་གཉིས་བཏབ་ཅེས་གསུངས་ཡོད། དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས་《ཧོར་ཚོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ》ནང་དུ་ "ཧོར་དགོན་ཁག་བཅུ་གཅིག" ཅེས་གླེང་ཡོད་སྙད་ཀྱང་དགོན་པ་གང་གང་ཡིན་པ་བཀོད་མི་འདུག[2]

[1] མ་ཡིག་ཏུ་"朱倭班日寺（又称觉日寺）"ཞེས་བཀོད་ཡོད་མོད་དཀར་མཛེས་གསེར་མཁར་ཤང་དུ་ཡོད་པའི་བེ་རི་དགོན་ལ་ཟེར་བ་འདྲ་སྟེ། ཧྲེ་བོར་ཡོད་པའི་སྟོགས་རི་དགོན་པ་མིན། 噶玛降称，泽仁邓珠：《康北"霍尔"及霍尔十三座寺院》［J］，《中国西藏》（中文版），1999年第2期,第43页。

[2] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས། 《ཧོར་ཚོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ》བྲིས་མ། ཤོག་གྲངས་73ལ་གསལ། ཁོང་གིས་མཛད་པའི་རང་རྣམ་《ཧོར་ཚོས་རྗེའི་སྐྱེ་བར་བརྟགས་པ་དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོའི་རྟོགས་བརྗོད་མདོར་ཙམ་བཤད་པ་དྭངས་ཤེལ་མེ་སྒྲོ་མོ》ནང་དུ་ཁོང་ཉིད་བྲི་འདོན་མངའ་གསོལ་མཛད་སྐབས་བྲག་སྟོག་དང་། བསམ་གྲུབ་དགོན། དར་རྒྱས་དགོན། བེ་རི་དགོན། དཀར་མཛེས་དགོན། སྟོག་རི་དགོན་སོགས་ཀྱིས་བྲི་འདོན་ལེགས་སྐྱེས་ཕུལ་བ་ཟེར་བར་གཞིགས་ན་གོང་གི་དགོན་ཁག་དྲུག་དེ་ཁོང་གི་གདན་ས་རྫ་དགོན་སར་དགོན་དང་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་ཡོད་པའི་ཧོར་དགོན་ཡིན་པར་གསལ། ཤོག་གྲངས་168ལར་གསལ།

དགོན་སྡེ་དེ་དག་ལས་ཁང་དམར་དགོན་དང་བེ་རི་དགོན། སྟོང་སྐོར་དགོན་དང་ཉ་འགི་དགོན་བཅས་ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་གྱི་གྲས་སུ་ཚུད་མིན་ལ་བཤད་ཚུལ་མི་འདྲ་ཞིང་། དེ་དག་ལས་ལྷག་པར་དུ་སྟོང་སྐོར་དགོན་ནི་སྤྱི་ལོ་1474ལོར་ཞབས་དྲུང་ཟླ་བ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བཞེངས་ཤིང་ཞབས་དྲུང་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱིས་བདག་གིར་མཛད་མོད། [1] ཧོར་ཆོས་རྗེ་དང་འབྲེལ་བ་གང་འདྲ་ཡོད་པའི་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཆ་ལག་སོན་མ་བྱུང་ཞིང་། ལམ་བྲག་སྐལ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་ཀྱང་སྟོང་སྐོར་དགོན་དེ་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་གྱི་ཁོངས་སུ་བགྲང་མེད་དེ་དེའི་བཞེངས་མཁན་ཡང་ཟླ་བ་རྒྱལ་མཚན་ཡིན་པ་གསལ་པོ་གསུངས་འདུག ཁོན་ཀྱང་དཀའ་ལྡན་ཁྲི་ཟུར་བྱམས་པ་ཆོས་གྲགས་ཀྱིས་མཛད་པའི་ཁང་སར་སྐྱབས་མགོན་བློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ལས་སྟོང་སྐོར་དགོན་འདི་ནི་ཁང་སར་སྐྱབས་མགོན་དང་ཆོས་འབྲེལ་མང་ཤོས་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ། [2] དེ་མིན་ཉ་འགི་དགོན་པ་ནི་ཧོར་ཆོས་རྗེའི་ཚ་བོ་རྫ་ཆོས་རྗེས་བཞེངས་པ་ཡིག་ཆ་ཕལ་མོ་ཆེར་གསལ་བས་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་བཞེངས་པ་ཡིན་མིན་སོམ་ཉིའི་རྒྱ་རྟ་ཚུད་དོ།།

༢༽ ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བྱུང་ཚུལ།

ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་དྲུང་ནས་དམ་བཅའ་མཛད་དེ་མདོ་ཁམས་ཏེ་ཧོར་ཡུལ་དུ་ཆིབས་བསྒྱུར་མཛད། ཁོང་ཉིད་སྤྱི་ལོ་1662ལ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་ནས་ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་འགོ་བརྩམས་པ་ཡིན་ཏེ་དེ་དུས་ཁོ་བོ་དགུང་ལོ་ང་གསུམ་ཡིན་ཞིང་སྤྱི་ལོ་1685ལོ་སྟེ་དགུང་ལོ་དོན་དགུར་གཤེགས་པས། དུས་ཡུན་ཐུང་ངུའི་ནང་དུ་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་རྨང་ནས་གསར་དུ་བཞེངས་དགོས་ན་ཁོང་གི་ཡབ་ཀྱི་སྟོབས་འབྱོར་དག་གང་འདྲ་ཆེ་ཡང་ཕྱོགས་གང་ནས་ཀྱང་དཀའ་ལས་ཡོད་སྲིད་ཅིང་། ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཡབ་ཧོར་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱི་དབང་སྟོབས་དང་སྙན་གྲགས་ཆེ་བ་དང་གཞན་ཆོས་རྗེ་རང་ཉིད་ཀྱང་ན་སོ་གཞོན་སྐབས། དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པའི་སྐབས་

[1] 《སྟོང་སྐོར་ཟླ་བ་རྒྱལ་མཚན་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱི་རྣམ་ཐར》 ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2005ལོ། ཤོག་གྲངས་15ལར་གསལ།

[2] དགའ་ལྡན་ཁྲི་ཟུར་བྱམས་པ་ཆོས་གྲགས་ཀྱིས་མཛད། 《ཁང་གསར་སྐྱབས་མགོན་བློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དད་པའི་པདྨོ་བཞད་པའི་ཉིན་བྱེད》 འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གསལ་གླིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2003ལོ།

ཡུལ་དེའི་ཁྲུལ་གྱི་སྙིང་མ་དང་བཀའ་བརྒྱུད། བོན་པོ་སོགས་ཀྱི་དགོན་གནས་མི་འདུང་བ་ཞིག་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐར་བསྒྱུར། ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་རབ་བྱུང་བཅུ་གཅིག་པའི་ས་ཡོས་སྤྱི་ལོ་1639ལོར། གཙང་པ་སྡེ་སྲིད་དང་བོན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ལ་ཞེན་པའི་བེ་རི་རྒྱལ་པོ་དོན་ཡོད་རྡོ་རྗེ་བཀྲོངས་ཤིང་གུ་ཤྲཱི་ཧན་གྱིས་སྡེ་དགེ འདན་གླིང་ཚང་། དཀར་མཛེས་སོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་པོ་བཙན་བཟུང་བྱས་ནས་དེར་ཡུལ་དཔོན་བསྐོ་བཞག་བྱས་ཏེ་ལོ་ཁྲལ་བླངས་ཏེ། ལོ་གཅིག་ཙམ་ལ་ཧོ་ཧོར་ས་ཆར་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས། ལི་ཐང་དགོན་པ་ནི་ཁམས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་དང་པོ་ཡིན་ཞིང་དེ་ནི་རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོས་བཞེངས་པར་བཤད་དེ། རྒྱལ་དབང་གསུམ་པའི་དུས་སྐབས་ནས་བཟུང་དར་བའི་དགེ་ལུགས་པ་ཡུལ་འདིར་དར་འགོ་ཚུགས་ཤིང་རིམ་བཞིན་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ཆེའི་འཕེལ་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་ནི་གུ་ཤྲཱི་བསྟན་འཛིན་ཆོས་རྒྱལ་གྱིས་བེ་རི་རྒྱལ་པོ་བཀྲོངས་རྗེས"བསྟན་འཛིན་ཆོས་རྒྱལ་མདོ་ཁམས་སྨད་དྲུག་མཐའ་དག་དབང་བསྡུས"[1] རྗེས་ཡིན་ལ་ཁོང་གིས་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་རང་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཀྱི་དབང་སྒྲ་བཏན་གཏོང་ཆེད་དགེ་ལུགས་པའི་སྟོབས་ཤུགས་སྤེལ་བར་རྒྱབ་སྐྱོར་ཤུགས་ཆེར་བྱས་ལ། དར་རྒྱས་དགོན་པ་ཡོངས་གྲུབ་བྱུང་རྗེས་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པ་བློ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་བཀའ་ཤོག་བསྩལ་ཏེ། ཧོར་ཆོས་རྗེའི་མཛད་པར་བསྟགས་ཤིང་ཆབས་ཅིག་ཏུ་ཤར་རྒྱ་ནག་དང་སྟོད་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་མན་ཆད་ཀྱི་ཡུལ་དཔོན་དང་སེར་སྐྱ་མང་ཚོགས་ལ་དགོན་སྡེ་འདི་དག་ལ་བསྙེན་བཀུར་དང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས་པའི་བཀའ་ཕབ་ཡོད།

དེ་བས་ཧོར་ཆོས་རྗེས་དགོན་སྡེ་འདི་དག་སོག་པོའི་ཧོ་ཤོད་སྡེ་བའི་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་སྲུང་སྐྱོབ་འོག་བཞེངས་པ་ཡིན་ཞིང་། དགོན་པ་དེ་དག་དངོས་སུ་གསར་བཞེངས་བྱས་པ་འདུང་ལ་ཐར་ཡོད་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་གཞན་གྱི་དགོན་པ་དགེ་ལུགས་པར་བསྒྱུར་པའམ་ཐར་ཡོད་ཀྱི་དགེ་ལུགས་དགོན་པ་ཐར་བས་རྒྱ་བསྐྱེད་དེ་ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཞེས་པ་འདི་དག་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་བསྐྱེད་དང་གྲུབ་མཐའ་གཞན་ལས་བསྒྱུར་པ་ཤས་ཆེ་སྙེ་ཕྱོགས་གང་ནས་ཀྱང་ཆ་རྐྱེན་བསྒྲུབ།

[1] རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ། 《རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རང་རྣམ་དུ་ཀཱུ་ལའི་གོས་བཟང་།》 སྟོད་ཆ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོའི་ཟླ12ལ་པར་བསྐྲུན། ཤོག་གྲངས199པར་གསལ།

དགོན་པ།	ཆགས་ཡུལ།	བཞེངས་དུས།	བཞེངས་མཁན།	གྲུབ་མཐའ།
1. དཀར་མཛེས་དགོན།	དཀར་མཛེས།	1662	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(རྒྱ་བསྐྱེད)	དགེ་ལུགས་པ།
2. རྫ་དགོན་གསར།	སྡེ་དགེ་རྫ་ཁོག	མི་གསལ།	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས་པ།
3. བསམ་གྲུབ་དགོན།	དཀར་མཛེས་རྫ་ཁོག	1662	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(རྒྱ་བསྐྱེད)	ས་སྐྱ། བཀའ་བརྒྱུད། བོན་གསུམ་དགེ་ལུགས་སུ་བསྒྱུར།
4. བྲག་སྟོགས་དགོན།[1]	དཀར་མཛེས་རྫ་ཁོག	1410-1474	དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས་པ།
5. དར་རྒྱས་དགོན།	དཀར་མཛེས་རོང་པ་ཚོ།	1662	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས།
6. ཁང་དམར་དགོན།	དཀར་མཛེས།	1147-1207ཐོག་མར་བཞེངས།	1662ལོར་ཧོར་ཆོས་རྗེ(རྒྱ་བསྐྱེད)	བཀའ་བརྒྱུད་ནས་དགེ་ལུགས།
7. སྟོག་རི་དགོན།	བྲག་འགོ།	755-780 ཚོག་རོས་བཞེངས།	1663ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བསྒྱུར)	རྙིང་མ་ནས་དགེ་ལུགས།
8. མཁའ་གཉའ་དགོན།	བྲག་འགོ།	1663	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བསྒྱུར)	ས་སྐྱ་ནས་དགེ་ལུགས།
9. བྲག་འགོ་དགོན།[2]	བྲག་འགོ།	1663	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བསྒྱུར)	རྙིང་མ་ནས་དགེ་ལུགས།
10. རྟའུ་ཉ་མཚོ་དགོན།	རྟའུ།	1663	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས།
11. བེ་རི་དགོན།	དཀར་མཛེས་གསེར་ཁང་།	1648ལྷ་རྗེ་ངག་དབང་ཡེ་ཤེས་བཞེངས།	1662ལོར་ཧོར་ཆོས་རྗེ།(ཉམས་གསོ)	དགེ་ལུགས།
12. རྩིས་ཚང་དགོན	དཀར་མཛེས་ཟློ་པ།	1662	ཧོར་ཆོས་རྗེ།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས།

[1] 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུར་སེར་པོ》 ཏ་བྲག་ཀྱོག་དགོན་ནི་ཚེམས་དགོན་བླ་མ་རྒྱལ་མཚན་བཀྲ་ཤིས་པས་བཏབ་ཅེས་འདུག་ལ་འདི་དང་བྲག་སྟོགས་དགོན་གཉིས་གཅིག་ཡིན་མིན་ཞིབ་ཏུ་དཔྱད་དགོས་འདུག སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུར་སེར་པོ》 ཀྲུང་གོ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1987ལོ། ཤོག་གྲངས་302ལར་གསལ།

[2] 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུར་སེར་པོ》 ཏ་སྟག་ར་བྲག་མགོ་དགོན་དབུ་ནང་པ་ནམ་མཁའ་སེང་གེས་བཏབ་ཅེས་ཡོད་དེ། བྲག་འགོ་དགོན་དང་གཅིག་པ་ཡིན་མིན་ཡང་ཞིབ་ཏུ་དཔྱད་པ་དགོས་འདུག སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུར་སེར་པོ》 ཀྲུང་གོ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1987ལོ། ཤོག་གྲངས་305ལར་གསལ།

13. སྟོང་སྐོར་དགོན།	དཀར་མཛེས་སྟོང་སྐོར།	1474	བླ་བ་རྒྱལ་མཚན།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས།
14. ཉ་འབེ་དགོན།[1]	སྡེ་དགེ	མི་གསལ།	རྫ་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས།(བཞེངས)	དགེ་ལུགས།

གོང་གི་རེའུ་མིག་དུ་གསལ་བ་བཞིན་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ལས་ཏོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཉིད་ཀྱིས་གསར་དུ་བཞེངས་པའི་དགོན་པ་ནི་རྫ་དགོན་གསར་དང་། རྟའུ་ཉ་མཚོ་དགོན། རྡིས་ཚང་དགོན་བཅས་ཡིན་ལ། གཞན་ཕལ་མོ་ཆེ་ནི་སྔོན་གྱི་དགོན་པ་ཉམས་གསོའམ་གྲུབ་མཐའ་གཞན་ནས་བསྒྱུར་ཅིང་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས་པས་གྲུབ། ཕྱིས་སུ་ཏོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚ་བོ་རྫ་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་ཁྲུ་བོའི་བྱ་གཞག་ཁུར་དུ་བླངས་ནས་དགོན་པ་དེ་དག་ལ་བདག་སྐྱོང་ལེགས་པར་མཛད།

དེ་ཡང་དཀར་མཛེས་དགོན་ནི་ཏོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཁུ་བོ་དཀའ་བཅུ་ནམ་མཁའ་འོད་ཟེར་འབྲས་སྤུངས་ནས་ཕྱིར་ལོག་རྗེས་དངོས་སུ་གནས་འདིར་སྤྱོས་ནས་དཀར་མཛེས་དགོན་ཞེས་བྱུང་བར་གྲགས་མོད་དོགས་གཞི་ཡོད་པ་ཞིག་ལ། བྱང་བདག་རིག་འཛིན་ངག་གི་དབང་པོའི་(1580-1639)རྣམ་ཐར་ལས་ཁོང་ཉིད་མདོ་ཁམས་སུ་ཕེབས་དུས"ཀྲི་བོའི་ཆུ་བརྒལ། ཏོར་ཚང་གི་དགེ་ལུགས་ཀྱི་གམ་ཚེ་དགོན་པའི་འདབས་སུ་སྒར་མཛད། བླ་བ་གཉིས་ཙམ་བཞུགས"[2] ཞེས་པ་ལས་གམ་ཚེ་དགོན་པ་དེ་དུས་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་1630ཡན་ཡིན་ལས་ཆེ་ཞིང་། སྒྲ་གདངས་ལས་དེང་སང་དཀར་མཛེས་རྫོང་གི་ཤར་ཕྱོགས་ལྟོ་པ་གྲོང་སྡེ་ཁག་ལས་དཀར་མཛེས་དགོན་ལ"གམ་ཚེ་དགོན"གྱི་སྒྲ་གདངས་དང་འདྲ་པོ་ཡོད། 《མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང》 དུའང"ཏོར་དབོན་པོས་བཏབ་པའི་སྒ་ཚེ་དགོན་པར་གམ་ཚེ། ཕུ་ཡུར་དགོན། གོ་ཞྲི་དཔལ་ལྡན་པའི་དངོས

[1] 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུརྱ་སེར་པོ》 ཏ་ཉ་མགོ་དགོན་ཞེས་པ་ཞིག་སེར་བ་གནོན་ཞེས་པས་ཐོག་མར་བཏབ་ཅེས་བྲིས་ཡོད་དེ། སྐབས་འདིར་བརྗོད་པའི་ཉ་འགོ་དགོན་དང་གཅིག་ཡིན་མིན་ཡང་ཞིབ་ཏུ་དཔྱད་དགོས་འདུག སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། 《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུརྱ་སེར་པོ》 ཀྲུང་གོ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1987ལོ། ཤོག་གྲངས་304ལར་གསལ།

[2] སེར་གཙུག་ནང་བསྟན་དཔེ་སྙིང་འཚོལ་བསྡུ་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། 《རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འབུམ》 པོད་བཅུ་གཅིག ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2009ལོ། ཤོག་གྲངས་528ལར་གསལ།

སློབ་ཡེ་ཤེས་བླ་མས་ཀམ་རྩེ་དགོན་དུ་རྗེའི་ཆོས་ཚོགས་བཙུགས” ① ཞེས་བྲིས་ཡོད་པར་གཞིགས་ན་གམ་ཚེ་དགོན་པའི་མ་གཞི་ནི་སྣ་ཚེ་དགོན་ཡིན་ཞིང་ཧོར་ཚང་ལ་དབང་བར་གསལ་ཐུབ་མོད། ཀམ་རྩེ་དགོན་ཞེས་པ་དེའང་དེང་གི་དཀར་མཛེས་དགོན་དང་སྒྲ་གདངས་འདྲ་བས་ཡིན་ཤས་ཆེ་སྟེ། 《བཀའ་གདམས་གསར་རྙིང་གི་ཆོས་འབྱུང་ཡིད་ཀྱི་མཛེས་རྒྱན》 དུ་ “སྟག་ཕུ་གུ་ཤྲཱི(1382-1466)་དཔལ་ལྡན་དོན་གྲུབ་ཀྱི་སློབ་མ་སྡེ་དཔོན་ཡེ་ཤེས་བླ་མས་ཀྱི་བོའི་སྐམ་རྩེ་དགོན་པར་དགེ་ལྡན་པའི་སྒྲོལ་བཙུགས” ② ཞེས་བྲིས་ཡོད་པས་དེ་དང་གོང་གི་ཀམ་རྩེ་དགོན་དང་སྐམ་རྩེ་ཞེས་པ་གཉིས་གཅིག་ཡིན་པར་གསལ་ཞིང་། པཎ་ཆེན་བསོད་ནམས་གྲགས་པས་སྤྱི་ལོ་1529ལ་དེབ་དེ་མཛད་པས་ལོ་དེའི་ཡར་སྔོན་དུ་སྐམ་རྩེ་དགོན་ཡོད་ཅིང་གྲུབ་མཐའ་གཞན་ལས་དགེ་ལུགས་སུ་བསྒྱུར་པ་ཡིན་ཚུལ་བསྟན་འདུག གལ་སྲིད་དེ་འདྲ་ཡིན་ན་དཀར་མཛེས་དགོན་པ་དང་ཐོག་ནས་དགེ་ལུགས་པ་མིན་པ་དང་ཕྱིས་སུ་བསྒྱུར་པ་ཡིན་དགོས། ད་དུང་དེའི་ནང་གི་ཕུ་ཡུར་དགོན་ཞེས་པ་དེའང་དཔྱད་གཞི་ཆེ་སྟེ་སྤྱི་ལོ་1749ལོར་རྒྱལ་བ་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་ལྷ་ས་ནས“ཧོ་བོ་ཕུ་ཡུ་དཔོན་སོགས་གསར་འགྱུར་རྣམས་ལ་མཇལ་ཁ་གནང་”③ ཞེས་རྣམ་ཐར་དུ་བཀོད་འདུག་པས། ཧོ་བོའི་དཔོན་ཁག་དག་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་རྣམ་ཐར་དང་། པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པ། དྲུག་པའི་བཅས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དུ་ཐེངས་མང་པོ་བྱུང་བས་འདི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་དཔོན་ལ་རྒྱུས་མངའ་ཡོད་པ་མཚོན་པ་ལས་ནོར་འཁྲུལ་ཡོང་ཤས་ཆུང་། དེ་བས་ཕུ་ཡུར་དགོན་ཞེས་པ་དེ་དེང་སང་དཀར་མཛེས་ཕུ་ཡུར་ནང་གི་དགོན་པར་གོ་བ་ཡིན་ན་རྩིས་ཚང་དགོན་ལས་གཞན་མེད་པས་དེའང་ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་དངོས་སུ་བཞེངས་ཡོད་མེད་དང་། ཧོར་དགོན་བཅུ་གསུམ་གྱི་ཐ་མཇུག་གི་དགོན་པ་ཡིན་མིན་ལ་གསལ་ཁ་དཀྲོལ་ཐུབ་རྒྱུ་རེད།

དེ་ཡང་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ལས་ཆེས་ཐོག་མར་བཞེངས་པ་ནི་དཀར་མཛེས་དགོན་དང་རྫ་དགོན་གསར་དགོན་གཉིས་ཡིན་མིན་དང་། མཐའ་མའི་དགོན་པ་ལ་ཡང་རྩིས་ཚང་དགོན་དང་བསམ་གྲུབ་དགོན་གཉིས་ཡིན་མིན་ལ་བཤད་ཚུལ་

① མཁར་ནག་ལོ་ཙཱ་བ་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། སེར་གཙུག་ནང་བསྟན་དཔེ་རྙིང་འཚོལ་བསྡུ་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཁང་། གངས་ཅན་ཁྱད་ནོར་དཔེ་ཚོགས། པོད་དང་པོ། 《མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང》 ལྷ་ས། 2016ལོ། ཤོག་ངོས་219ལར་གསལ།

② པཎ་ཆེན་བསོད་ནམས་གྲགས་པས་བརྩམས། 《བཀའ་གདམས་གསར་རྙིང་གི་ཆོས་འབྱུང་ཡིད་ཀྱི་མཛེས་རྒྱན》 བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2001ལོ། ཤོག་གྲངས་172-173ལར་གསལ།

③ ལྕང་སྐྱ་རོལ་པའི་རྡོ་རྗེས་བརྩམས། 《རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་བདུན་པ་བློ་བཟང་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར》 སྨད་ཆ། ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2010ལོ། ཤོག་གྲངས་103ལར་གསལ།

མི་མཐུན་པ་འདུག་སོད། [1] དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པའི་སྐར་འཛིན་གྱི་ཚུལ་དུ་དཀར་མཛེས་དགོན་བཞེངས་པར་བཤད་པ་དང་ཧོར་ཚོས་རྗེ་དབུས་ནས་ཕ་ཡུལ་དུ་ཕེབས་དུས་སྡེ་དགེ་དང་དཀར་མཛེས་ཀྱི་མཚམས་སུ་དགོན་གསར་དགོན་བཞེངས་ཤིང་ཧོར་ཚོས་རྗེ་དགོན་དེའི་གདན་རབས་དང་པོར་གྱུར་ཅིང་། དེ་ནས་བཟུང་ཁམས་བྱང་དུ་དགེ་ལུགས་པའི་ཆོས་བརྒྱུད་དར་ཞིང་། ཧོར་ཚོས་རྗེའི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པའི་བསམ་པ་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པར་བསམ་གྲུབ་དགོན་བཏབ་པར་དགོན་མིང་དེ་ལྟར་ཐོགས་པའི་བཤད་ཚུལ་འདུག་གོ །

སྡོམ་བྱང་།

ཧོར་གྱི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པ་དེས་ཕྱོགས་གཅིག་ནས་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་ཁམས་ཁུལ་དུ་དར་སྤེལ་ཆེར་ཡོང་བར་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཐོན་པར་ཐེ་ཚོམ་ཅི་ཡང་འཛིན་མི་དགོས་ཏེ། གང་དེའི་ཡ་གྱལ་དཀར་མཛེས་དགོན་དང་དར་རྒྱས་དགོན། བྲག་འགོ་དགོན་བཅས་ནི་དེང་སང་ཡང་ཁམས་ཀྱི་དགོན་པ་ཆེ་གྲས་ཡིན་ཞིང་དགོན་པ་འདི་དག་ལ་གྲྭ་བཙུན་མང་ལ། འདི་དག་གི་སློབ་གཉེར་ལམ་ལུགས་ཀྱང་དབུས་ཀྱི་སེ་འབྲས་དགེ་གསུམ་ནང་བཞིན་སྤེལ་ཞིང་། དགའ་ལྡན་ཁྲི་ཟུར་བྱམས་པ་ཆོས་གྲགས་དང་ཁང་སར་སྐྱབས་མགོན་བློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས། ལམ་བྲག་སྐལ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ། བྲག་དཀར་བློ་བཟང་དཔལ་ལྡན་བསྟན་འཛིན་སྙན་གྲགས་སོགས་ཀྱི་མཁས་ཆེན་མང་པོ་ཞིག་དགོན་པ་འདི་དག་ལ་དངོས་སུ་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་སོང་།

ཕྱོགས་གཞན་ནས་བཤད་ན། དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ནི་ཡུལ་གྱི་སྙིང་ནས་དཀར་མཛེས་དང་སྡེ་དགེ བྲག་འགོ ཏའུ་བཅས་ཕྱོགས་ཆེ་བཞི་ལ་ཁྱབ་ཡོད་དེ། ཁམས་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་འགག་ས་གནད་ཐམས་ཅད་པང་དུ་བླངས་པ་ལྟ་བུའི་ནུས་པ་ཐོན་པས། ཁམས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་གྲུ་སོ་སོ་གོང་བུ་གཅིག་ཏུ་བསྡུས་ནས་གཞི་གཅིག་ཏུ་གྲུབ་པ་ལ་ནུས་པ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ཐོན་ཡོད་པས། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཐོག་མར་ཇི་ལྟར་བྱུང་བ་དང་། ཁྱད་པར་དུ་བར་དུ་ཇི་ལྟར་འཕེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་དཔྱད་

[1] དགོན་པ་དག་བཞེངས་པའི་ལོ་ཚོད་ལ་བརྟུས་ན་བཞེངས་པའི་ཟླ་ཕྱིའི་གོ་རིམ་ཅི་ཡིན་ཐད་ལ་ད་དུང་ཁ་ཚོན་གཅོད་དཀའ། དེང་སང་དགོན་འདིའི་རྟེན་གཙོ་ཡིན་པའི་དཔལ་ལྡན་ལྷ་མོའི་ཞལ་ཐང་ནི་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་ཤངས་ཁྲག་གིས་བཞེངས་པར་གྲགས་ཤིང་ སྐབས་དེ་དུས་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ཚང་བ་ན་ཧོར་ཚོས་རྗེ་རབ་ཏུ་དགྱེས་ནས་དགོན་འདི་གནང་བར་གྲགས།

གསུམ་དག་པའི་མིག་གིས་ཕྱིར་བལྟ་བྱེད་དུས། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་ཤུགས་ཆེར་དར་བ་དང་སྤྲགས། དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་འདི་ཡུལ་ཕྱོགས་འདིར་ཆེས་སྔ་བོ་ཞིག་ནས་གནས་པའི་གྲུབ་མཐའ་གཞན་དང་མཉམ་དུ་གནས་ཤིང་རིམ་པར་འཕེལ་བ་ལ་དངོས་ཤུགས་གང་ཅིའི་སྒོས་ནུས་པ་ངེས་ཅན་ཐོན་ཡོད་པ་ལ་གདོན་མི་ཟའོ། །

ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ནི་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་མཆོག་གི་དངོས་སློབ་ཡིན་ལ། རྒྱལ་དབང་མཆོག་ལ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་རྗེས་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་ཕྱག་འདེབས་པའི་དམ་བཅའ་དངོས་སུ་ཕུལ་བ་ལ་བརྟགས་ན། ཆོས་རྗེ་བོང་ལ་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་གྲུབ་མཐའ་རིས་མེད་ཀྱི་ལྟ་བའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེར་ཐེབས་ཡོད་པའང་མངོན་སུམ་གྱིས་གྲུབ་སྟེ། དེ་ནི་ཧོར་ཆོས་རྗེས་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་ནས་དགེ་ལུགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་སྤེལ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཏུ་ཉམས་ཉེན་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གྲུབ་མཐའ་གཞན་གྱི་དགོན་པ་ཁག་ཉམས་གསོ་དང་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས་པར་བརྟགས་པས་ཤེས། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་ནི་ཉེ་འདབས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་གཞན་གྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་དང་མཉམ་དུ་གནས་ཤིང་འཕེལ་བ་ཞིག་ཡིན་ལ། དཀར་མཛེས་ས་ཁུལ་ཁོ་ན་ལ་མཚོན་ན། དཀར་མཛེས་དགོན་གྱི་གཙང་ཆུའི་ཕ་རོལ་ལ་ས་སྐྱ་པའི་གདོང་ཐོག་དགོན་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། རྙིང་ཚང་དགོན་གྱི་འགྲམ་དུའང་ས་སྐྱའི་ཁ་ནོན་དགོན་གནས། གསེར་ཁར་སྨང་ནག་དགོན། ཉག་བྲག་དགོན། བེ་རུ་དགོན། གུ་ལུང་དགོན་བཅས་ས་དགེ་བཀའ་རྙིང་གི་དགོན་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་གནས། ཁམས་ཕྱོགས་སུ་གྲུབ་མཐའ་རིས་མེད་ཀྱི་རང་ལུགས་འཛིན་མཁན་ཀོང་སྤྲུལ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ་དང་སི་ཏུ་རིན་པོ་ཆེ། འཇམ་དབྱངས་མཁྱེན་བརྩེ་དབང་པོ། འཇུ་མི་ཕམ་རྣམ་རྒྱལ་རྒྱ་མཚོ་སོགས་མང་དུ་བྱོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཡང་ཡང་དཔྱད་ཆོ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་བ་མཆོག་གི་རང་ལུགས་འཛིན་པའི་ཐུགས་སྲས་རིམ་བྱོན་རྣམས་ཀྱིས་ཁམས་ཕྱོགས་ནས་དགོན་པ་བཞེངས་ཤིང་ཆོས་བརྒྱུད་གྲུབ་མཐའ་ཁག་ཐུན་མོང་དུ་སྤེལ་བ་ཡང་འབྲེལ་བ་ངེས་ཅན་གྲུབ་པ་ནི་རྩོམ་འདི་བྲིས་ནས་མཇུག་རྫོགས་ལ་ཉེ་བའི་དུས་ལ་རང་རྒྱུད་དུ་ཤར་བའི་གོ་བ་འདྲ་མོ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ཁྲིད་དུ་ཁམས་ཏེ་ཧོར་ས་ཆར་ཆོས་བརྒྱུད་གྲུབ་མཐའ་ཁག་ལ་འཕེལ་འགྲིབ་ཅི་རིགས་བྱུང་ཡོད་མོད། ཧོར་ཆོས་རྗེ་ངག་དབང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་ཧོར་གྱི་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པ་ནས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགྱུར་བ་གསར་

པ་ཞིག་བསྐྱེབས་པ་དང་བསྟུན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གོ་སྐབས་གསར་པ་ཞིག་བསྐྲུན་པར་འདོད། ཧོར་དགོན་སྡེ་བཅུ་གསུམ་བཞེངས་པ་ནས་ད་ལྟ་ལ་ཐུག་གི་བར་དུ་ཁམས་ཏེ་ཧོར་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཆབ་སྲིད། ཆོས་ལུགས། རིག་གནས་བཅས་ཕྱོགས་ཡོངས་ལ་སྐྱིལ་འདེད་ཀྱི་ནུས་པ་ཆེར་ཐོན་པ་དང་ཆབས་ཅིག ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་སྨིན་པའི་རང་འབྲས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་ནི་གོང་དུ་སོང་བ་བཞིན་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་དང་པཎ་ཆེན་བློ་བཟང་ཆོས་རྒྱན་ལས་བརྒྱུད་པའི་གྲུབ་མཐའ་རིས་མེད་ཀྱི་བསམ་བློ་དེ་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་དང་ཆབས་ཅིག་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་མཆེད་པ་མ་ཟད། དེ་གནའ་དུས་ཀྱི་སྲོལ་བཟང་དང་གཞི་གཅིག་ཏུ་བསྒྲོས་པར་གྱུར་པས་ན། འདི་ནི་ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་ལ་རྗེས་སོར་གྲུབ་མཐའ་སྣ་མང་དར་ཞིང་གྲུབ་མཐའ་རིས་མེད་ཀྱི་ལྟ་བའི་ཚོད་པཎ་འཆང་བའི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་སྐར་ཚོགས་བཞིན་བྱོན་པའི་རྒྱུ་དུས་ཀྱི་ས་བོན་ལ་ཅིའི་ཕྱིར་མི་འགྲོའོ།

དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

[1] ལྕང་སྐྱ་རོལ་པའི་རྡོ་རྗེས་བརྩམས། རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་བདུན་པ་བློ་བཟང་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར། ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2010ལོ།

[2] པཎ་ཆེན་བསོད་ནམས་གྲགས་པ། བཀའ་གདམས་གསར་རྙིང་གི་ཆོས་འབྱུང་ཡིད་ཀྱི་མཛེས་རྒྱན། བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 2001ལོ།

[3] མཁར་ནག་ལོ་ཙཱ་བ་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་མཚོ། སེར་གཙུག་ནང་བསྟན་དཔེ་རྙིང་འཚོལ་བསྡུ་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཁང་། གངས་ཅན་ཁྱད་ནོར་དཔེ་ཚོགས། པོད་དང་པོ། མཁར་ནག་ཆོས་འབྱུང་། ལྷ་ས། 2016ལོ།

[4] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས། ཧོར་ཆོས་རྗེ་སྐུ་འཕྲེང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་འཛམ་བུའི་གསེར་གྱི་སྙེ་མ། ཁྲིས་མ། TBRC:W22125

[5] དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོས། ཧོར་ཆོས་རྗེའི་སྐྱེ་བར་བཏགས་པ་དབྱངས་ཅན་སྙེམས་པའི་ལང་ཚོའི་རྟོགས་བརྗོད་མདོར་ཙམ་བཤད་པ་དྭངས་ཤེལ་མེ་སྒྲོ་མོ། ཁྲིས་མ།

[6] ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་། ཀྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1995ལོ།

[7] རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རང་རྣམ་དུ་ཀཱུ་ལའི་གོས་བཟང་། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1989ལོ།

[8] སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུརྻ་སེར་པོ། ཀྲུང་གོ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། 1987ལོ།

[9] Karl Debreczeny. "Imperial Interest Made Manifest: sGa A gnyan dam pa's Mahākāla Protector Chapel of the Tre shod Maṇḍala Plain." Roberto Vitali, ed. *Trails of the Tibetan Tradition: Papers for Elliot Sperling*. Dharamshala: Amnye Machen Institute, 2014, pp. 129-66.

[10] 陈庆英. 帝师八思巴传. 中国藏学出版社，2007 年.